

מקרא אני דורש

"ביקור חולים" של הקב"ה

בגמ' ילפינן מכך שהקב"ה עשה "ביקור חולים" אצל אברהם אבינו, שגם כל אחד צריך לנהוג כך; התאמת זה עם כך שדוקא כאשר המבקר הוא "בן גילו" של החולה נוטל הוא מחליו

א. בריש פרשתנו: "וירא אליו ה'" (יח, א) – ופירש רש"י: "לבקר את החולה. אמר רבי חמא בר חנינא: יום שלישי למילתו היה, ובא הקב"ה ושאל בשלומי" (רש"י).

ולכאורה צריך ביאור (וכן דייק בדברי דוד):

מה בא רש"י לחדש במלים "בא הקב"ה ושאל בשלומי" – הרי כבר כתב לפני כן שהקב"ה בא "לבקר את החולה"?

ב. ויש לבאר, ובהקדים:

הנה בגמרא איתא, שזה שהקב"ה ביקר את אברהם הוא הוראה לכל אחד: "הלך אחר מדותיו של הקב"ה. . מה הקב"ה ביקר חולים, דכתיב 'וירא אליו ה' באלוני ממרא', אף אתה בקר חולים" (סוטה יד, א). ולכאורה אינו מובן:

הגמרא אומרת (נדרים לט, ב. בבא-מציעא ל, ב), שכאשר "בן גילו" של החולה בא לבקרו, הרי הוא נוטל מחוליו "אחד מששים" ומסייע ברפואתו (וראה מאירי נדרים שם: "שהמבקר מיקל בחליו של חולה. . ובבני גילו, רצונו לומר: שביקורם ערב עליו, שמצד הנאתו מהם

חליו מיקל, פעמים שהביקור סיבת הצלה לחולה כו").

ומובן, שכאשר הקב"ה בא לבקר, הרי לא גרע מ"בן גילו" – כי הקב"ה הוא "תאומה" של ישראל, "תאומתי", כדאיתא במדרשים (שיר-השירים-רבה פ"ה, ב); ואדרבה, בוודאי שביקור הקב"ה מסייע יותר ברפואת החולה (ולהעיר מדברי הרמב"ן כאן, "שהיה לו במראה השכינה ריפוי למחלת המילה". ואכמ"ל).

ואם כן – איך אפשר ללמוד מכך שהקב"ה ביקר את אברהם בחליו, שבוודאי סייע ביקור זה ברפואתו של אברהם – שכל אדם צריך לבקר את החולה, גם כשאינו בן גילו שאז אינו נוטל אפילו "אחד מששים" מחליו, ואינו מסייע ברפואת החולה?!

[ותיריה מזו: לכאורה אי אפשר ללמוד מהקב"ה אפילו על "בן גילו" של החולה, שהוא כן נוטל "אחד מששים" מחליו – כי כאשר הקב"ה מבקר את החולה ונוטל מחליו הוא אינו ניזוק מכך כלל, מה שאין כן בבן אדם שהוא "בן גילו" של החולה ובא לבקר, הרי הוא נוטל "אחד מששים" מחליו לעצמו, ואם כן, אין ראייה מוכחת מזה שהקב"ה ביקר חולים – שגם אדם סתם (שנוטל על ידי זה "חוליי" לעצמו) צריך לבקר חולים].

ג. והביאור בזה מוכן לפי הדגשת רש"י – "בא הקב"ה ושאל בשלומו":

רש"י לומד, שמטרת הקב"ה בביקורו לא היתה לרפא את אברהם – שהרי מיד לאחר מכן הגיע המלאך רפאל, והוא ריפא את אברהם (כמבואר ברש"י יח, ב), ואין סברא לומר שהקב"ה בא רגע קודם לכן כדי להסיר מאברהם רק "אחד מששים מחליו"!

ולכן מדייק רש"י, "בא הקב"ה ושאל בשלומו", שהמטרה של ביקור חולים של הקב"ה היתה ענין של גמילות חסדים בלבד, ולא למטרת ריפוי;

ואם כן, שפיר אפשר ללמוד מביקור הקב"ה לכל יהודי, שגם אם אין בכחו להסיר את החולי מהחולה, בכל זאת עליו לבוא לבקר את החולה, רק כדי לשאול בשלומו.

ד. ולהוסיף בזה, ששני המאמרים – הן המאמר כאן ברש"י, והן מאמר הגמרא בענין הלימוד לאדם לבקר את החולה – נאמרו על ידי אותו אמורא, רבי חמא בר חנינא, כי הם תלויים בזה בזה: כיון שביקורו של הקב"ה לא היה למטרת תועלת ורפואה, אלא רק כדי לשאול בשלומו של אברהם – לכן אפשר ללמוד מכאן שכל יהודי צריך לבקר את החולה ולשאול בשלומו.

ויש לומר, שזה אכן הטעם שרש"י מציין את שמו של רבי חמא בר חנינא – אף שבדרך כלל אין הוא מציין את שמותיהם של בעלי הפירושים [וכפי שהעיר במשכיל לדוד כאן] – כי בזה בא לרמוז שרבי חמא בר חנינא לשיטתו, שכל זה שהקב"ה ביקר את אברהם היה ענין של גמילות חסדים בלבד, ולכן אפשר ללמוד מזה לכל אדם.

לקראת שבת

ז

ובדרך הרמז יש לומר, שענין זה שייך גם לשמו – רבי חמא בר חנינא: “חמא” – מלשון ראייה, “וירא אליו ה'”; “בר חנינא” – מלשון חנון ורחום, שלהיות הקב”ה חנון ורחום בא והתגלה אל אברהם לבקרו ולשאול בשלומו.

